

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: (-sely)

Cím: *A kivirágzott koldusbot*

Forrás: *Pesti Hírlap*

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

Hely

Idő

Személy

92

Krecsányi Ignác
"1943"

A kivirágzott koldusbot

A budai színészet feltámasztása

1861 szeptember havában nyílt meg Budán, Mátyás király volt lovaglósiskolájának épületében (a mai kereskedelmiügyi minisztérium helyén) a Budai Népszínház, ahol Molnár György nevű igazgató kezdte meg társulatával az előadásokat. Játsszotak, ha volt kinek. A budai magyar színészet ugyanis ebben az időben még nagyon gyenge lábon állott. Pedig Simontsis főbíró uram már 1833-ban megpróbálkozott azzal, hogy Budán magyarnyelvű előadások legyenek. Hol a székesfehérvári, hol a kaszai társulatot edesgette Budára. De hát hiába jött el az akkori színészet legjava, Kántorné, Déryné, Megyeri, Udvarhelyi, Szentpétery sem tudták megtörni a jeget. A legnagyobb részt német nyelvű lakosság nem pártfogta a magyar színészeket.

Nyáron a társulat a Horváth-kertben, a deszkából összerótt „Budai Aréna” nevű hodályban játszott. Néhány látványosság, harsogó hazafias szólamokkal teleírdelt darab (Bem apó, Ördög pilulái) ideig-óráig vonzottak ugyan, de a dicsőség nem sokáig tartott. Molnár György végére is megunt a küzdelmet, visszalépett a direktorságtól.

Molnár után többen megpróbálkoztak, hogy Budán megvesse lábát a magyar színészet. A jó szándék, a lelkesedés megvolt, de az eredmény elmaradt. Latobár Endre, Aradi Gerő, Fehérvári Miklós, Bogyó Lajos és a többiek is néhány heti, vagy havi működés után sietve menekültek Budáról, legföllebb a rajtuk lévő ruhát

mentettek meg, ha ugyan ennek az árva is adósak nem maradtak.

A sok sikertelen próbálkozás után végre is a kormány úgy a Várszínházat, mint a Horváth-kertben lévő „Fővárosi Nyári Színház”-at a Nemzeti Színházhoz csapta. Ennek a színészeit, jelmezeit, díszleteit kellett minden előadásra elszállítani, vagy fel a Várba, vagy a Szinkörbe és az előadások után ismét visszajuttatni.

Képzeltető tehát, hogy mekkorát nézett a Nemzeti Színház akkori jeles direktora, a kiváló Paulay Ede, amikor Krecsányi Ignác, egy fiatal, debreceni igazgató, azzal a kéréssel fordult hozzá, hogy engedje át neki a Budai Szinkört.

Paulay Ede megpróbálta lebeszélni tervéről.

— És hát van magának pénze? — kérdezte.

— Több, mint ezer forintom.

— No, ez nem éppen sok — mosolygott Paulay. — És ha, mint előre látható, ezt elveszti az utolsó fillérig? — Nem lesznek öngyilkosok.

— És ha még hozzá adósságai is lesznek?

— Az adósság és én jól ismerjük egymást.

Krecsányi tehát megkapta a bódét. Ő maga így írja le naplójában a „színház”-at.

„Udvarát felverte a csalán, szármártóvis, katángkóró. Egy színfélében lécre kifeszített néhány rongyos vászondarab hevert. Ez volt a díszlet-raktár. A nézőtér az ablakok nagy része be volt törve, a földszinten az ülőhelyek porosak, piszkosak, összevissza töredeztettek voltak... Az ud-

varon hatalmas szemétdombok min-dentféle hulladékkal...

De Krecsányit mindez nem kedvetlenítette el. Elvégre volt ő már kórista, színész, újságíró, korrektor, kereskedő és mindig megélt a jég hátán is. Most sem hagyta magát. Valami belső tűz, valami „majd megmutatom én”-dac fűtötte. Tett-vett, dolgozott szakadásig, tartotta, szította a tüzet tagjai lelkében is. Készült lázas tevékenységgel a megnyitóra. A prologus megírására Várady Antalt kérte fel.

A darab címe: „Buda ébredése” volt, tele hazafias, pattogó szólamokkal, felvonulásokkal, bengáli tüzrel.

A jövő-menéssel, zászlólobogtatással. Persze, a hatás fokozására sok statisztát is kellett és ezeket be is kellett tanítani. A direktor maga vállalkozott a nehéz feladatra. Többek között megmagyarázta, hogy egy bizonyos jelenetnél: hogyan álljanak fel.

— Itt... háttérben... félív alakjában... nem értik? félkör alakjában... ezt sem értik? ... úgy álljanak, mint amilyen egy kifli... most már csak értik...

— Aber ja, — felelte az egyik hős katona, — kifli... aztat értünk... hiszen mink itt ötven mind pékek vagyunk...

A beköszöntőt Krecsányi mondotta el. Fáradt vándort alakított, kezében görcsös koldusbottal. Nagy hatást keltett, különösen ezzel a két sorral:

*És én emberségesen fogadom,
Hogy e koldusbotot kivirágoztatom...*

Siker volt, ünneplések következtek, közönségben sem volt hiány egy ideig.

Azután mind gyerebben és gyerebben látogatták a granáriumból átvedlett színházat. Csak úgy kongott esténként az ürességtől. Talán ekkor keletkezett a tréfa, amellyel ugratták az igazgatót.

— Krecsányi üldözési mániában szenved.

— Hogy-hogy?

— Ha beül a nézőtérre, sokszor hátra-hátra néz, mert azt hiszi, hogy valaki ül mögötte, pedig nincs ott senki, csak az üres padok ásitognak.

A rémület, a kétségbeesés állandó volt. A társulat tagjai már szökésre gondoltak. Ekkor Krecsányi kihallgatásra jelentkezett Tisza Kálmán miniszterelnöknél, hogy megpróbálja a lehetetlent — Tiszától pénzt kérni.

Tisza Kálmán kimértén, ridegen hallgatta végig Krecsányi panaszát, majd röviden csak ennyit mondott:

— Egy krajcárt sem adok! Nincs! — és azzal már vége is lett a kihallgatásnak.

A helyzet tehát reménytelen volt.

Es ekkor, a kétségbeesés legmagasabb fokán, hogyan, hogy nem, ki tudná megmondani: hirtelen megváltozott minden. A közönség minden este megtöltötte a színházat. A változatos műsor, a kitűnő előadás, a gondos rendezés, a szép díszletek, jelmezek megszerettették a színházat és Krecsányi büszkén mondhatta el, amikor búcsúzott Budáról, hogy téli helyére Temesvárra menjen:

Amint megfogadám:

A koldusbotot kivirágoztatám.

Buda most már véglegesen meghódolt a magyar színészetnek. Ezentúl

csak magyar színészek játszottak. Minden nyáron Krecsányi társulata jött fel Temesvárról. „Haza” jött. Hozta magával az új darabokat, a kitűnő társulatot, Válogathatót, mert a legkiválóbb írók is szívesen adták át neki kézírataikat. Sőt egyik évben, igen szerény hangú levél kíséretében Jókai Mór is elküldötte „Czigányszerlem” című darabjának kéziratát.

Harminc éven át volt Krecsányi Budán igazgató. Voltak jó évei, voltak kevesebb sikerűek. Szerzett egy kis családi házat, családi kriptát is vett, tizenkét személyeset, 13.000 forintért azután néha adósságot csinált a házra, és társulata — a rossz nyelvek szerint — sokszor a kriptából élt, de szikár, hosszú Ferenc József-kabátba bujtatott abbé-szerű alakját, síma modorát mindenki szerette, becsülte. Az ő nevéhez, működéséhez fűződik a budai színészet újraébredése, megerősödése.

Most hatvan éve ennek a komoly, nagyjelentőségű első lépésnek, amelyre Rákosi Jenő szavai szerint — a „vakmerő” Krecsányi vállalkozott. A második komoly lépés az állandó budai színészet megteremtése volna. A cél elérésére erős mozgalom indult meg. Sajnos, a mai viszonyok a terv megvalósítására nem alkalmasak. Adja Isten, hogy sikerüljön — minél előbb.

(-rdy)